

עבודת הקודש של הכהן הגדול בבית שני

יעקב דובב

רח' השופר 53/2 הדר גנים, פתח תקוה 47933

פורסם באתר דעת תשע"ה

קיימים שלושה מפתחות להבנת כל מהלך עבודת יום הכיפורים:

- המפתח האחד הן **הטבילות**,
- המפתח השני הם **הקרבנות**
- והמפתח השלישי הן **פעולות ייחודיות ליום**.

המפתח הראשון - המשנה ביומא דף ל' אומרת: "חמש טבילות ועשרה קידושין (ידיים ורגליים) טובל כהן גדול ומקדש בו ביום".

במרכז הטבלה דלהלן מצויות העמודות של הסדר הממוספר של הטבילות ושל קידושי ידיים ורגלים לשיטת חכמים (ולא כר"מ). חמשת טבילותיו של הכהן הגדול מסומנות בטבלה בקווים אופקיים עבים. כל אחת מן הטבילות הללו היא הכנה להחלפת בגדים.

- הטבילה הראשונה * (פעולה מס' 1) היא החלפה מבגדי חול לשמונה בגדי זהב, שהם בגדי השרת הרגילים של כהן גדול.
- הטבילה השנייה (פעולה מס' 12) מבגדי זהב לבגדי לבן, שבהם ביצע את עבודות היום,
- הטבילה השלישית (פעולה מס' 33) מבגדי לבן לבגדי זהב, כדי לבצע ולהשלים פעולות שאינן קשורות בקודש הקדשים.
- הטבילה הרביעית (פעולה מס' 38) היא שוב לקראת לבישת לבן כדי להכנס לפני ולפנים ולצאת.
- הטבילה החמישית (פעולה מס' 40) שוב מלבן לזהב, כדי להשלים את העבודות הרגילות.

ההחלפה מזהב לבגדי עצמו בסוף היום אינה צריכה טבילה.

*** הערה -** ראה המחלוקת (יומא דף כ') בין רש"י האומר שכשם שכל עבודות יוה"כ נעשות בידי כה"ג גם תרומת הדשן נעשתה על ידו ולכן היתה טבילת הלילה שלפני תרומת הדשן טבילתו הראשונה, לבין דעת תוספות, האומרים כי מתוך שאין טבילת הלילה נמנית בין הטבילות של הכה"ג, ניתן ללמוד שאין תרומת הדשן בכה"ג דוקא. תוספות ישנים נוקט שטבילה מוקדמת זו לא נמנתה בין חמש הטבילות משום שהסוגיה עוסקת בחמש הטבילות שנעשו ביום ובכך למעשה מיישב את רש"י אשר לשיטתו אמורות היו המשנה והגמרא לעסוק בשש טבילות. (סוף ההערה)

המפתח השני להבהרת עבודת היום הוא שתי הקבוצות של הקרבנות. חשוב להקדים כי לדעת רבי אלעזר ב"ר שמעון (בר יוחאי) מוקרבים 16 קרבנות ביוה"כ, אך לדעת רבי (רבי יהודה הנשיא) קרבים רק 15 קרבנות. רבי קובע שה"איל אחד לעולה" הכלול בפר' אחרי מות בין קרבנות יוה"כ שמביא הכהן הגדול, הוא אותו "איל אחד" המופיע בפר' פנחס בין מוספי יוה"כ (עיין יומא ע"ב). מלשון המשנה (יומא פ"ז משנה ג') "ועשה את אילו ואת איל העם" נראה על פניו כי היו שני אילים. (עיין בקהתי המרחיב בפירוש המשנה הנ"ל)

הקבוצה האחת, הגדולה מן השתיים, היא קבוצת הקרבנות הנעשים בבגדי זהב והם התמידים, מוספי יום הכיפורים ומוסף השבת (כאשר חל היום הקדוש בשבת). קרבנות אלו מוזכרים בפרשת פנחס והם קרבנות ציבור.

קבוצה בהמות שניה מוזכרת בסדר העבודה בפרשת אחרי מות ובה פר חטאת אחד ואיל אחד לעולה, המובאים ע"י הכהן הגדול, ושני שעירים משל ציבור.

עבודת הפר ועבודת שני השעירים נעשית בבגדי לבן. שלושת אלו אינם קרבים על המזבח. פר החטאת של הכה"ג ושעיר החטאת לשם, הם חטאות לכפרה על הכהן הגדול וביתו, על אחיו הכהנים ועל כל עם ישראל. רק אימוריהם עולים למזבח העולה ואילו בשרם נשלח לשריפה בבית הדשן שמחוץ למקדש. (פעולה מס' 31).

השעיר השני הוא השעיר לעזאזל, שאינו נחשב קרבן. שילוחו המדברה נעשה ביד איש עתי כאשר הכהן הגדול לבוש בגדי לבן (פעולה מס' 29).

שתי הקטרות משל קרבנות היום נעשות בכל זאת בבגדי זהב והן יוצאות מן הכלל. האחת, הקרבת האיל של הכהן הגדול, שהוא קרבן עולה, המוקרב על מזבח העולה יחד עם איל המוספים של העם ועל כן הוא מוקרב בבגדי זהב (פעולה מס' 35). ההקטרה השניה היא הקטרת אימורי פרו של הכה"ג ואימורי השעיר לשם, גם הם מוקטרים על מזבח העולה ולכן בבגדי זהב (פעולה מס' 36).

המפתח השלישי הן פעולות ייחודיות :

החשובות שבהן, הקטרת הקטורת בקודש הקדשים (מס' 17 בטבלה) והזאות הדם לפני ולפנים, כנגד הפרוכת ועל מזבח הזהב בהיכל, נעשות בבגדי לבן. עבודות ופעולות נוספות הנעשות ע"י הכהן הגדול בבגדי לבן הן הווידויים, הגרלת השעירים, שילוח השעיר וקריאת התורה. כל אלו הן מן העבודות המיוחדות ליום ולכן נעשות בבגדי לבן.

ואם יש מי מאתנו החושב שהוא אי פעם עבד קשה, יראה את רשימת הפעולות הזו ואת המאמץ הדרוש לביצוען, גם לאדם במיטב שנותיו. יראה נא את מרחקי ההליכה בעמודה המציינת את המקומות שבהם בוצעו הפעולות הללו. הנה דוגמה לעומס: עוד טרם שלבש בגדי לבן בפעם הראשונה, כבר עסק ב-9 קרבנות. והקשה שבעבודות היום, הלא היא – כפי שאומרת הגמרא - חפינת הקטורת והקטרתה בקודש הקדשים פנימה, עדיין לפניו.

אשרי עין ראתה כל אלה ואשרי מי שעתיד לראותם במהרה בימינו. יהי רצון שתתקבלנה תפילותינו ברצון לפני אבינו שבשמים.

עבודת הקודש של הכהן הגדול בבית שני משחר יום הכיפורים ועד צאתו לביתו

מבוססת, על מסכת יומא, על נוסח העבודה "אתה כוננת" הנאמר בקהילותינו ועל מקורות נוספים

מס'	פעולה	קרבן/פעולה	סיווג	בגדים	מקום	טבילה מס'	קידוש ידור"ג	סיוע	הערות
1.	פושט בגדי עצמו טובל, מסתפג, לובש זהב, מקדש ידיו ורגליו			זהב	בית הטבילה (חול)	1	1	2 פורשים לו סדין של בוץ	בית הטבילה על גג שער המים בדרום
2.	שוחט תמיד של שחר, מקבל וזורק הדם במזבח	עולת הבוקר	כבש	זהב	עזרה ¹			כהן אחר משלים השחיטה	
3.	מטיב 5 נרות			זהב	היכל				
4.	מקטיר קטורת הבוקר			זהב	היכל			לבדו בהיכל	
5.	מטיב 2 נרות			זהב	היכל			3 מסייעים בצאתו	
6.	הקרבת ראש ואברים ומנחת התמיד ונסכה	עולת הבוקר	כבש	זהב	עזרה				
7.	ברכת כהנים			זהב	על מעלות האולם			עם כל אחיו הכהנים	
8.	מחצית חביתי כה"ג	מנחה		זהב	עזרה				
9.	ניסוך נסך התמיד	רביעית ההין	יין	זהב	עזרה			הלוויים שרים שיר של יום	מנסך בספל על השיתין
10.	בשבת - הקרבת מוסף ועריכת לחם הפנים	עולות עריכה	2 כבשים לחם	זהב	עזרה היכל				
11.	הקרבת מוספי היום ומנחותיהם הקטרת בזיכין	עולות	פר המוספים 7 כבשי מוסף לבונה	זהב	עזרה				איל המוספים ראה פעולה 35
12.	מקדש ידיו ורגליו, פושט זהב, טובל, מסתפג, לובש לבן, מקדש ידיו ורגליו			לבן	מעל לשכת הפרוה (קודש)	2	3	2 פורשים לו סדין של בוץ ²	עולה במסיבה לבית הטבילה

¹ בקרבנות, בהזאות ובהקטרת מנחות בהן כתוב "עזרה", הכוונה על מזבח הנחושת
² אף שלא נאמר כך במפורש, סביר להניח שכך נעשה בכל חמשת הטבילות

מס'	פעולה	קרבן/פעולה	סיווג	בגדים	מקום	טבילה מס'	קידוש ידור"ג	סיוע	הערות
13.	וידוי ראשון - כה"ג וביתו	על החטאת	פרו של כה"ג	לבן	עזרה			הכהנים והעם כורעים	
14.	הגרלת השעירים	1 לשם 1 לעזאזל	2 שעירים	לבן	שער ניקנור			סגן מימינו, ראש בית אב משמאלו	
15.	וידוי שני - כה"ג, ביתו ואחיו הכהנים	על החטאת	פרו של כה"ג	לבן	עזרה			הכהנים והעם כורעים	
16.	שחיטת הפר וקבלת דמו	חטאת	פר כה"ג	לבן	עזרה			כהן ממרק השחיטה, כהן ממרס הדם ³	
17.	הכנסת כף ומחתה לפני ולפנים, הנחת המחתה וחפינת הקטרת על הגחלים		מחתת גחלים לוחשות ממזבח העולה וכף קטורת	לבן	על אבן שתיה בקודש הקדשים				בבית ראשון הניחם בין בדי הארון
18.	יוצא ומתפלל תפילה קצרה	תפילת יהי רצון שתהא...		לבן	היכל סמוך לפרוכת				
19.	הזאה לפני ולפנים אל מול הכפורת	אחת למעלה ושבע למטה	דם פר כה"ג	לבן	קודש הקדשים			יוצא ומניח ה- כלי על כן זהב ⁴	
20.	שחיטת השעיר וקבלת דמו	חטאת	שעיר לשם	לבן	עזרה				
21.	הזאה לפני ולפנים אל מול הכפורת	אחת למעלה ושבע למטה	דם השעיר לשם	לבן	קודש הקדשים			יוצא ומניח ה- כלי על כן זהב	
22.	הזאה אל הפרוכת	אחת למעלה ושבע למטה	דם פר כה"ג	לבן	היכל				
23.	הזאה אל הפרוכת	אחת למעלה ושבע למטה	דם השעיר לשם	לבן	היכל				

³ היה עומד על הרובד הרביעי של אריחי רצפת העזרה ולא של ההיכל (ראה רישא של המשנה ביומא פ"ד מ"ג וברע"ב שנאמר "וכל אדם לא יהיה באהל מועד וגו')

⁴ מחלוקת ביומא פ"ה מ"ד בין ת"ק האומר שהיו בהיכל שני כנים לכלי הדם לבין רבי הודה האומר שלא היה שם אלא כן אחד

מס'	פעולה	קרבן/פעולה	סיווג	בגדים	מקום	טבילה	קידוש יור"ג	סיוע	הערות
.24	עירוב הדמים		דם הפר ודם השעיר	לבן	היכל				
.25	נתינת דם התערובת	על ארבע קרנות מזבח הקטרת	דם הפר ודם השעיר	לבן	היכל				
.26	חיתוי הגחלים והזאת דם התערובת	על טוהר מזבח הקטרת	דם הפר ודם השעיר	לבן	היכל				
.27	שפיכת שיירי הדם	אל יסוד מזבח העולה	דם הפר ודם השעיר	לבן	עזרה				
.28	וידוי שלישי על כל קהל ישראל	על ראש השעיר החי		לבן	עזרה		הכהנים והעם כורעים		
.29	שילוח השעיר	לא נמנה כקרבן	שעיר לעזאזל	לבן	עזרה		איש עתי	כהן מזומן מאתמול	
.30	קריעת החטאות והוצאת אימוריהן	נתינה במגיס	של פר כה"ג ושל השעיר לשם	לבן	עזרה			הקטרתם בבגדי זהב (פעולה 36)	
.31	קליעת בשר החטאות ומשלוח לבית השריפה	מקלעות זה בזה	בשר הפר והשעיר	לבן	עזרה		משלחן ביד אחרים	בית השריפה מחוץ לבית המקדש	
.32	ברכה, קריאת התורה, קריאה על-פה ואמירת שמונה ברכות	תורת כהנים וחומש הפקודים		לבן או באצטלית לבן משלו	עזרת נשים		חזן הכנסת והסגן	לאחר שהגיע השעיר למדבר	
.33	מקדש ידיו ורגליו, פושט לבן, טובל ומסתפג, לובש זהב, מקדש ידיו ורגליו			זהב	לשכת הפרוה	3	4 5		
.34	הקרבת חטאת המוספים	חטאת	שעיר המוסף	זהב	עזרה				
.35	הקרבת אילים	2 עולות	איל כה"ג ואיל העם	זהב	עזרה			ראה מחלוקת תנאים בהקדמה	

מס'	פעולה	קרבן/פעולה	סיווג	בגדים	מקום	טבילה	קידוש ידור"ג	סיוע	הערות
.36	הקטרת אימורים	אימורי חטאות היום	של פר כה"ג ושל השעיר לשם	זהב	עזרה				נעשית בזהב משום הקטרה במזבח החיצון
.37	הקרבת תמיד של בין הערביים	אחרון קרבנות יום הכיפורים	כבש	זהב	עזרה				לפי רש"י קרב אחרי טבילה חמישית
.38	מקדש ידיו ורגליו, פושט זהב, טובל ומסתפג, לובש לבן, מקדש ידיו ורגליו	לקראת כניסה לפני ולפנים		לבן	בית הטבילה	4	6 7		
.39	נכנס להוציא כף ומחתה	לפני ולפנים	כף הקטורת ומחתת הגחלים	לבן	קודש הקדשים				לאחר שכלתה הקטרת (המאירי)
.40	מקדש ידיו ורגליו, פושט לבן, טובל ומסתפג, לובש זהב, מקדש ידיו ורגליו			זהב	לשכת הפרוה	5	8 9		
.41	הקטרת קטורת		של בין הערביים	זהב	היכל				
.42	הטבת הנרות	הדלקה	מנורה	זהב	היכל				
.43	הקרבת מנחת התמיד		סלת ושמן	זהב	עזרה				
.44	הקרבת מותר חביתין		מנחת כה"ג	זהב	עזרה				
.45	ניסוך נסך התמיד של בין הערביים	רביעית ההין	יין	זהב	עזרה				מנסך בספל על השיתין
.46	קידש ידיו ורגליו, פשט זהב ולבש בגדי עצמו	לקראת יציאה לביתו			לשכת הפרוה		10	מלווין אותו לביתו	ויום טוב היה עושה בצאתו בשלום....